

Мила Старейшинска-Ангелова

**РОЛЯТА НА СЪВЕТНИКА ЗА ОСНОВАВАНЕТО НА
ГАЛЕРИЯТА GUGGENHEIM JEUNE В ЛОНДОН (1938–1939 Г.).
КУЛТУРНАТА СЦЕНА В ЛОНДОН В КРАЯ НА 30-ТЕ ГОДИНИ НА
XX ВЕК И МЯСТОТО НА ПЕГИ ГУГЕНХАЙМ В НЕЯ**

Mila Stareyshinska-Angelova

**THE ROLE OF THE ADVISOR FOR THE GALLERY GUGGENHEIM
JEUNE ESTABLISHMENT IN LONDON (1938–1939).
THE LONDON'S CULTURAL STAGE AT THE END OF THE 30TH YEARS OF
THE XX CENTURY AND THE PLACE OF PEGGY GUGGENHEIM IN IT**

Abstract: The presented research aims to study the work of Peggy Guggenheim as a gallerist. In 1938, she opened her first art gallery named *Guggenheim Jeune* in London. The status of the gallery is private, commercial and independent. The gallery is inaugurated in January 1938 and closed in June 1939. For the short time the gallery has been operating, it has contributed to the development of the London modern art scene. The work of Peggy Guggenheim and the management of her gallery during this period were determined by her advisors, who played a key role in the formation of the gallery and the development of her career as a gallerist.

Key words: *Peggy Guggenheim, gallery, modern art gallery, advisors.*

През 30-те години на XX век Лондон се превръща в международен художествен център и неговите позиции на европейската художествена сцена се засилват. Нестабилната политическа ситуация в континенталната част на Европа предизвиква емиграционни вълни към Великобритания. Това са хора, в това число и творци, които се насочват към Лондон, избирайки го за място за живеене. По този начин в града през разглеждания период се съсредоточава значителен поток от хора, сред които са и редица творци. Художниците емигранти в Лондон формират свои художествени общности. Там те се присъединяват към една вече съществуваща художествена сцена. Значителна част от тях живеят в квартал на Лондон на име „Хампстед“¹, място с репутацията на събирателен център за художници, занимаващи се с модерно изкуство в периода. Известни творци, обитаващи „Хампстед“ през 30-те години, са Барбара Хепуърт, Бен Никълсън, Хенри Мур, както и критикът Хърбърт Рийд². Художниците емигранти се присъединяват към вече формираната се общност в „Хампстед“. По този начин обвързаността на художниците от „Хампстед“ с абстрактното изкуство се засилва през 30-те години с пристигането на творци като Пит Мондриан, Наум Габо и Ласло Мохоли-Наги и др.³

¹ Hampstead – квартал на Лондон.

² Barbara Hepworth, Ben Nicholson, Henry Moore, Herbert Read.

³ Piet Mondrian, Naum Gabo, László Moholy-Nagy.

Кварталът „Хампстед“ се свързва със зараждането на модернистичното движение в английското изкуство и в този период там живеят редица творци, намиращи се в творческия си възход. Това е и една от причините за Лондон да се говори като за нов международен художествен център на Европа през втората половина на 30-те години. Всичко това се случва благодарение и на публицистичната дейност на Хърбърт Рийд, който пише трудове като *The Meaning of Art*⁴, публикуван през 1931 г., и *Art Now*⁵ – през 1933 г., отбелязвани от изследователите на периода като основополагащи за разбирането и оценяването на модерното изкуство във Великобритания.

За да придобием представа за състоянието на художествената сцена в Лондон през 30-те години на XX век, е от значение да анализираме главните причини, които насочват избора на Пеги Гугенхайм към града като място, където да създаде галерия за модерно изкуство. Изборът на Лондон като място за откриване на галерия преди всичко се обуславя от нестабилната политическа ситуация в континенталната част от Европа. Подобен избор се предопределя и от личния живот на Пеги Гугенхайм, който от 1928 г. е тясно свързан с Англия. Освен това от решаващо значение за избора ѝ на начална точка на галерийната ѝ дейност е засилващата се позиция на Лондон като международен културен център и в същото време неговата все още зараждаща се художествена сцена, както и неразработеният пазар за модерно изкуство. Пеги Гугенхайм търси своето място на художествената сцена в Европа. В този момент Лондон има необходимостта от създаване на условия за развиване на художествената сцена и пазара за модерно изкуство. Засиленото присъствие на различни по националност художници в страната е сред основните фактори, които я насочват към галерийна дейност и към Лондон за местоположение на галерията ѝ.

В края на 30-те години в Лондон вече съществуват няколко галерии, представящи модерно изкуство. Сред тях водеща позиция заемат *London Gallery*⁶, *Mayor Gallery*⁷ и *Redfern Gallery*⁸. Това са галерии, силно обвързани с парижката художествена сцена. Галеристи като Роланд Пенроуз и Е.Л.Т. Месенс, съответно собственик и галерист на *London Gallery*, имат както добър поглед върху художествената сцена в Париж, така и изграден авторитет в средите. Пеги Гугенхайм вижда в лондонската художествена сцена потенциална възможност за показването на конкретни автори, които до този момент не са били представяни с изложби пред широката публика там. На този етап тя е съветвана от Марсел Дюшан, който ѝ дава мнението си и насоки за конкретни автори, с които тя да работи и да представя в новата галерия. Пример за един от тези автори е Кандински, представен в галерията *Guggenheim Jeune*. Творчеството му е познато на публиката в Лондон само от периодичния печат, който тогава силно акцентира върху парижката художествена сцена, но негови творби не са показвани в представителни изложби пред широка публика до този момент.

Пеги Гугенхайм открива първата си галерия за модерно изкуство в Лондон през 1938 г. Името ѝ е *Guggenheim Jeune* с адрес „Корк Стрийт“, номер 30, и е създадена да функционира като галерия с търговска цел⁹. В основата на идеята за откриването на галерия за модерно изкуство Пеги Гугенхайм поставя желанието си да играе активна роля на културната сцена и да се развива професионално като галерист, представящ модерно изкуство. Тя е част от творческите среди още от началото на 20-те години в Париж и подкрепя редица творци, основно писатели, като изпълнява функцията на техен покровител. През 20-те години на XX век става покровител на личности като Джуна Барнс, Елинор Фицджералд, Ема Голдман¹⁰ и др., които подпомага финансово. До отварянето на галерията ѝ за модерно изкуство в Лондон през 1938 г. тя подкрепя основно личности, обвързани с литературните среди. С основаването на търговска галерия за модерно изкуство се насочва към дейност, обвързана с художествената сцена, като влиза в ролята на галерист. В края на 30-те години осъществява желанието си да бъде активна, движеща сила на художествената сцена. Чрез основаването на галерията и зае-

⁴ **Read, Herbert.** *The Meaning of Art.* Faber & Faber. London, 1984.

⁵ **Read, Herbert.** *Art Now.* Faber & Faber. London, 1968.

⁶ *London Gallery*, собственост на Роланд Пенроуз, основана през 1937 г.

⁷ *The Mayor Gallery* – основана от Фред Мейор (Fred Mayor) през 1925 г., галерията съществува и до днес: www.mayorgallery.com.

⁸ *Redfern Gallery* – основана от Артур Книвет-Лий /Arthur Knyvett-Lee/ и Макстон Граам /Anthony Maxtone Graham/ през 1923 г., галерията съществува и до днес: www.redfern-gallery.com.

⁹ *Guggenheim Jeune* – 30 Cork Street, London.

мането с дейността на галерист тя се стреми към представянето и популяризирането на творчеството на автори, работещи в сферата на модерното изкуство. Това се оказва динамична, развиваща се социална среда, която в този период изживява подем.

През 1938 г. Пеги Гугенхайм е на 40-годишна възраст. Тя се намира в зрял етап от живота си, в който търси своето призвание сред променящата се, творческа и силно развита социална среда, обвързана с художествената сцена. Тя избира да работи с творци, като представя творчеството им пред широката публика и насочва вниманието си към пазара на изобразително изкуство. Отварянето на галерията *Guggenheim Jeune* в Лондон се превръща във възможност за редица творци да разширят полето си на изява и техните творби да достигнат до разнородна публика. Една от основните цели, които си поставя Пеги Гугенхайм, е да привлече нова публика към модерното изкуство. Чрез управлението на търговска галерията тя има възможност да популяризира модерното изкуство в Лондон и по този начин да подпомогне професионалното развитие на редица автори.

Откриването на нова галерия е от ключово значение за обогатяването на художествения живот в Лондон в края на 30-те години на XX век. Институционално независимият статут на частна търговска галерия, какъвто е този на галерията *Guggenheim Jeune* допринася за разнообразяването на програмата от изложби и представянето на автори пред широка публика. Изборът на Пеги Гугенхайм да открие галерия в Лондон и да стане галерист е провокиран от необходимостта от изява на редица съвременни автори на местна почва. В Лондон галериите, в които се представя модерно изкуство, са единици и в този период тя вижда необходимост от развитие на художествената сцена. С основаването на *Guggenheim Jeune* като основна мисия за Пеги Гугенхайм се откроява обогатяването на художествената сцена чрез представянето и търгуването на модерно изкуство на съвременни автори.

С откриването на галерията *Guggenheim Jeune*, Пеги Гугенхайм се ориентира към представянето на европейски автори от парижката художествена сцена. Това става благодарение на Марсел Дюшан, който играе ролята на неин съветник при основаването на галерията и при създаването на изложбената програма. Той я насочва към автори, които не са представяни пред широката публика, интересуваша се от модерно изкуство в Лондон. В края на 30-те години на XX век Лондон все още не заема водещо място на европейската художествена сцена. Творчеството на редица автори, изявяващи се на парижката художествена сцена, е познато на публиката в Лондон главно чрез черно-бели репродукции в печатни издания, от които се информира културната общественост. Това е основната причина, поради която художествената сцена на Лондон привлича вниманието на Пеги Гугенхайм. Благодарение на съветника си в този момент – Марсел Дюшан, тя разработва изложбената програма на галерията, като за първи път представя редица автори, които дотогава не са организирали свои изложби в Англия. Това са творци, чиито произведения не са показвани пред широката публика на официални изложби. Имаме сведения за отделни частни колекции, в които творби на автори като Кандински присъстват, но те на този етап не са достъпни за широката публика. С разработването на изложбената програма на галерията тя си поставя за цел да допринесе за извоюването на нови територии в представянето на модерно изкуство на художествената сцена.

Реализирането на идеята на Пеги Гугенхайм за откриване на галерия за модерно изкуство става осъществимо чрез допълнителното наследство, което тя получава след смъртта на майка си през 1938 г. Въпреки завидните възможности, с които разполага, нейните финансови ресурси са ограничени. Това е и една от основните причини тя да търси баланс между инвестицията, която прави, и приходите, които ще получи от начинанията си. Допълнителното наследство, което получава, на този етап ѝ дава шанс за свобода на действие и смелост във вземането на финансови решения и инвестиране на средствата ѝ. В същото време намерението ѝ е да създаде галерия, която да носи приходи както за авторите, така и за самата нея. Пеги Гугенхайм вярва, че това е начинът, по който съвременното изкуство и авторите, които го създават, ще получат необходимата подкрепа, за да се развият и творят. В основата на идеята за отварянето на търговска галерия за модерно изкуство в Лондон стои желанието на Пеги Гугенхайм творците да могат да получат поле за изява и възможност да реализират творчеството си на пазара на изкуство. Тя си поставя за цел те да получат необходимата им подкрепа, за да работят и да се развият като творци.

На този етап от идейното разработване на галерията като пространство и програма от изложби Пеги Гугенхайм има възможност да се довери за съвети на две личности. От една страна, както

споменахме, това е Марсел Дюшан, а от друга – Хъмфри Дженингс. В този момент те играят ролята на съветници и повлияват при формирането и осъществяването на идеята за откриване на търговска галерия за модерно изкуство в Лондон. Хъмфри Дженингс има своя ключов принос в насочването на Пеги Гугенхайм към представянето на сюрреалистичното изкуство и конкретизирането на идеята за основаване на независима търговска галерия в Лондон. Въвеждането ѝ в художествените кръгове на Лондон става именно благодарение на неговия авторитет, познания и лични контакти в творческите среди.

През 1937 г., времето, през което Пеги Гугенхайм избистря идеята си за галерия, той ѝ дава практически съвети. Ролята, която той изиграва за въвеждането ѝ на художествената сцена, е от съществено значение за запознаването ѝ със спецификите и тенденциите в развитието на модерното изкуство във Великобритания и художествения живот в Лондон. Хъмфри Дженингс е художник и поет, изявяващ се в сферата на сюрреализма. През 1936 г. той дейно участва в организирането и осъществяването на *International Surrealist Exhibition*, състояла се в *New Burlington Galleries*, Лондон, Англия, в периода от 11 юни до 11 юли 1936 г. Дженингс участва в селекционната комисия заедно с Роланд Пенроуз и известния историк на изкуството и критик Хърбърт Рийд. Пеги Гугенхайм представя отношението си към него като логичен избор за съветник, от когото да получи помощ в новото си начинание. Съвместното им партньорство при реализирането на проекта за основаване на галерия за модерно изкуство в Лондон започва с търсене на пространство и местонахождение, подходящо за галерията.

Подготовката за отварянето на новата галерия отнема почти една година и е доведена до успешен край благодарение на практическите съвети и напътствия, които Дженингс дава на Пеги Гугенхайм. Той ѝ препоръчва местоположението на „Корк Стрийт“ за район, в рамките на който да търси адрес за бъдещата галерия. Там вече съществуват и функционират други галерии – *London Gallery*, собственост на Роланд Пенроуз и управлявана от Е.Л.Т Месенс, основана през 1937 г., както и тази на Фред Мейор – *Redfern Gallery*, съществуваща от 1925 г. и от 1933 г. с адрес на „Корк Стрийт“ с името *Mayor Gallery*. По този начин районът се явява благоприятно място за формиране на нова галерия с насоченост към модерно изкуство.

Съветниците на Пеги Гугенхайм имат ключов принос за нейното насочване в художествените среди и за избора ѝ да предпочете професионално развитие като галерист в Лондон. В началото на съществуването на галерията *Guggenheim Jeune* тя е съветвана от две личности – Марсел Дюшан и Хъмфри Дженингс. Единият, Марсел Дюшан, я въвежда в спецификите на художествената сцена в Париж, като я запознава с редица автори, а от своя страна, Хъмфри Дженингс я въвежда в лондонската художествена сцена. Характерно и за двамата ѝ съветници в този момент е, че те ѝ дават съвети както с практическа, така и с теоретична насоченост. Това се оказва благоприятна комбинация, тъй като двамата са авторитетни личности, които я въвеждат в художествените среди, първо, чрез собствените си утвърдени позиции, и второ – с представянето на Пеги Гугенхайм на редица автори в ролята ѝ на галерист. Важно е да се отбележи, че в автобиографията си Пеги Гугенхайм обръща специално внимание на приноса на Марсел Дюшан като неин съветник. Нейното формиране и развитие като галерист се случва основно благодарение на него. Тя подчертава заслугите му за образоването ѝ и въвеждането ѝ в спецификите на модерното изкуство, както и ролята му за изграждането на естетическия ѝ вкус и запознанството ѝ с редица художници. В същото време тя говори и за отношенията си с Дженингс, като също подчертава конкретните автори, с които той я запознава, и съветите, които ѝ дава. Тези съвети обхващат аспекти от местонахождението на галерията до авторите, с които тя се свързва като контакт на местна почва. Относно приноса на Дженингс в автобиографията си Пеги Гугенхайм не отделя специално място, в което да опише приноса му за нейното професионално развитие. Тя дори подчертава, че неговото участие в проекта приключва още преди организирането на първата изложба в галерията. Това е важно сведение с оглед съставянето на програмата от изложби в галерията, в което той не участва. По този начин тя подчертава, че първостепенна заслуга за първоначалния тласък и изложбената програма на галерията има Масрел Дюшан.

За управител на галерията Пеги Гугенхайм избира жена на име Уин Хендерсон¹¹. Тя е запозната със спецификите на местната художествена сцена и културна ситуация и също се явява своеобразен съветник на Пеги Гугенхайм в този период. Уин Хендерсон търси помещение за галерията в района на

---

¹¹ Wyn Henderson

„Корк Стрийт“. Пеги Гугенхайм сключва договор за наем за година и половина с начална дата 1 януари 1938 г., като поверява ежедневно управление на галерията на Уин Хендерсон. Едно от първите неща, с които се заема, е създаването на лесно различимо и четливо лого за галерията. Също така тя дава насоки за име на галерията *Guggenheim Jeune*. Идеята е провокирана от желанието на Пеги Гугенхайм да свърже галерията с името Гугенхайм и едновременно с това да го разграничи от институцията, основана от чичо ѝ Соломон Р. Гугенхайм. Така идва идеята да добавят *jeune* – от френски език – „млад“, като своеобразна игра на думи. Пеги Гугенхайм мисли за себе си като за едно различно младо поколение. Важно е да се отбележи, че по това време в Париж функционира утвърдена галерия на име *Bernheim Jeune*. По някакъв начин това е още една препратка към програмата на галерията, съсредоточена върху представянето на автори от парижката художествена сцена пред публика в Лондон. Името на галерията също така акцентира и върху високите стандарти, които нейният собственик си поставя с управлението ѝ.

Пеги Гугенхайм обръща специално внимание на подбора на личности от обкръжението, което допуска близо до себе си. Това важи както за съветниците, на които се спира, за да ѝ дават напътствия и посока, така и за подбора на персонал на галерията ѝ. Тя избира Уин Хендерсън поради няколко причини. Както самата пише в автобиографията си, въпреки че Уин Хендерсън няма опит в управлението на галерия и не е упражнявала професията на галерист, тя е много добър администратор. За нея умелата организация на ежедневно функциониране на галерията е от ключово значение за успеха на начинанието ѝ. Пеги Гугенхайм подчертава, че личните качества на Уин Хендерсън – като находчивост, такт и социални обноси, са важни за представянето и общуването с клиенти.

Пеги Гугенхайм посвещава една година на подготовката за откриването на галерията. В този момент тя активно работи върху съставянето на програмата от изложби, които да бъдат организирани в нея. Това тя извършва заедно с Дюшан в Париж. Това е и времето, което тя основно прекарва в Париж, където разработва идейната концепция и програмата от изложби на галерията. В началото на 1937 г. Пеги Гугенхайм се запознава лично и поддържа близки приятелски взаимоотношения с две личности от художествените среди в Париж – това са Марсел Дюшан и Константин Бранкузи. През септември 1937 г. тя пътува до Париж, където се среща с Дюшан. Целта на пътуването е планиране на серия от изложби за новата галерия. Има сведения, че той я запознава с редица творци, сред които Андре Бретон и Ив Танги. С Ив Танги тя обсъжда конкретни планове за организиране на изложба във все още неоткритата галерия.

В автобиографията си Пеги Гугенхайм подчертава ключовата роля на Дюшан за избора на програма от изложби, представяйки и самата нея на редица автори, сред които Кандински, Танги, Арп. Тя обръща специално внимание и акцентира, че благодарение на Марсел Дюшан получава необходимата ѝ помощ и съвети, за да започне новото си начинание в амплото си на галерист. Тя пише, че Дюшан я образова, като я учи да различава сюрреализъм от кубизъм и абстрактно изкуство. Той също така я запознава с редица автори и благодарение на неговия авторитет сред тях тя се оказва добре приета в средите.

Тук трябва да се подчертае, че Дюшан изиграва основна роля в насочването ѝ към модерното изкуство. Пеги Гугенхайм притежава завидна обща култура, както и познания върху старите майстори. Тя самата заявява в автобиографията си, че в началото на 20-те години усилено изучава трудовете на Бернард Беренсон и предприема целенасочени пътувания из Европа, конкретно Италия, с цел изучаване на произведения на изкуството. Благодарение на Дюшан обаче тя се насочва към представянето на съвременно изкуство. Съветите и покровителството му са факторът, на базата на който Пеги Гугенхайм има възможност да постави основите на своята позиция и авторитет на галерист.

В началото на професионалното си развитие тя заема ролята на галерист. Съветвана от личности като Дюшан и Дженингс, тя получава шанса да бъде въведена в същността на частните галерии и връзката им с формирането и подпомагането на пазара за модерно изкуство, както и изграждането на художествената сцена. Ето защо тя иска да е част от развитието и подпомагането на модерното изкуство, тъй като разбира значението и влиянието, което една частна институция, в лицето на независима търговска галерия има за подкрепата на творци, работещи в сферата на съвременното изкуство, и за неговото развитие и популяризиране.

Пеги Гугенхайм застава зад галерията си като име и като личност, която се ангажира пряко с управлението ѝ и играе активна роля в художествените кръгове. Управлението на галерията и упражняването на професията галерист за нея са редица взаимосвързани дейности и задължения, които я развиват в професионално отношение. Обвързаността на работата на галериста с широк кръг личности, имащи различни функции на художествената сцена, е повод за Пеги Гугенхайм да обогатява погледа си върху случващото се на художествената сцена. Тя успешно управлява дейността на галерията и насочеността на изложбите, които организира.

Едно от постиженията на работата ѝ като галерист е, че съсредоточава политиката на галерията в определен вид модерно изкуство с акцент върху сюрреализма и се стреми да спазва една и съща линия на представяне. По този начин тя съумява да гради авторитет на галерията и да засилва позиците си като галерист, специализиращ в популяризирането на модерното изкуство. Това допринася и за ориентирането на публиката и познавачите, които забелязват дейността и политиката на новата галерия. Успешното управление на галерията допринася за популяризирането на името ѝ като галерист и авторитет в средите. Дейността на Пеги Гугенхайм като галерист и умелото ѝ ориентирание в художествените среди, контактът с авторите, публиката и пресата започват да носят популярност и авторитет на галерията. Тя просъществува два сезона, година и половина, време, в което Пеги Гугенхайм доказва, че заетата от нея роля на галерист може да повлияе върху художествената сцена и да остави трайна следа в нея. Тя ползотворно управлява галерията си както като замисъл и насоченост, така и като реализация. Пеги Гугенхайм активно участва и в двете, като поема ролята си на галерист и се запознава с творци, ангажира се със селекция на произведения за участие в изложби, аранжира и организира окачване на изложбите в галерията. Също така умело се социализира с посетители и потенциални купувачи и колекционери. Осъществява продажби, провежда преговори с потенциални такива. Това е съвкупност от дейности, за които тя има предварителна подготовка и заложили лични качества. Всяка нова изложба и ситуация я обогатява като познавач и допринася за професионалното ѝ развитие като галерист. Благодарение на собствената си находчивост, прозорливост и умело напътствана от своите съветници и обкръжение, Пеги Гугенхайм успява да покаже гъвкавост, приспособимост към условията на пазара и прогресивно развитие в управлението на галерията си в Лондон. Насочвана е от творчески личности, които са нейни съветници и са ключови за развитието ѝ като галерист, както и за просперитета на управляваната от нея галерия.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Guggenheim, Peggy.** Out of This Century: The Informal Memoirs of a Peggy Guggenheim, New Your (Dial Press), 1946.
2. **Guggenheim, Peggy.** Confessions of an Art Addict, London (Andre Deutsch), 1960.
3. **Guggenheim, Peggy.** Art of this Century, New York, 1942.
4. **Gill, Anton.** Art Lover: A Biography of Peggy Guggengeim. New York: Harper Collins, 2002.
5. **King, James.** The Last Modern: A Life of Herbert Read. New York: St, Martin's, 1990.
6. **Merry, Gerorge.** Don't Tell Sybil: An Intimate Memoirs of E. L. T. Mesens. London: Heinemann, 1997.
7. **Penrose, Roland.** Scrap Book 1900-1981. New York: Rizzoli, 1981.
8. **Dearborn, Mary V.** Affairs of the Art: Mistress of Modernism, The Life of Peggy Guggenheim. (Houghton Mifflin, 2004.
9. **Angelica Zander Rudenstine.** The Peggy Guggenheim Collection, New York (Abrams), 1985.